

Naturvärdesinventering av Björnen centrum, Åre kommun

Naturföretaget 2021

Inventering: Niina Sallmén och Karolin Ring
Rapport: Niina Sallmén
Foto: Niina Sallmén och Karolin Ring
Kvalitetsgranskning: Karolin Ring
Datum rapport: 2021-10-25
Version: 2

Kontaktperson för denna rapport: Niina Sallmén, niina@naturforetaget.se, 072–2304995

Naturföretaget
Vaksalagatan 6
753 20 Uppsala
info@naturforetaget.se
Kartor publicerade med tillstånd av ESRI

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Bakgrund.....	5
Metodik.....	5
Naturvärdesinventering.....	5
Bedömning av Natura 2000-naturtyp.....	6
Datainsamling.....	6
Rapportering av arter.....	6
Arter inom Artskyddsförordningen.....	7
Främmande invasiva arter.....	7
Förstudie.....	7
Osäkerhet i bedömningen.....	7
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden.....	7
Övergripande beskrivning.....	7
Områdets naturvärden.....	8
Fynd av naturvårdsarter.....	8
Skyddade och fridlysta arter.....	10
Dokumenterad förekomst.....	10
Trolig förekomst.....	10
Beskrivning av naturvärdesobjekt.....	11
1. Rätad bäck.....	11
2. Öppen gräsmark.....	12
3. Granskog.....	13
4. Lövrik blandskog.....	14
5. Blandskog.....	15
6. Näringsrik granskog.....	16
Källor.....	17
Litteratur.....	17
Databaser.....	17
Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt.....	18
Bilaga 2. Karta över artfynd.....	19

Sammanfattning

Åre kommun har ett pågående planprogramsarbete i Björnen centrum i Åre. Åre kommun har därför beställt en naturvärdesinventering av Naturföretaget som underlag för planprogrammet. Den utförda naturvärdesinventeringen följer svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Planprogramområdet är ca 28 hektar stort. Delar av området har inventerats av Naturföretaget tidigare. Det område som återstod att inventera och som presenteras i denna rapport är ca 9,5 hektar stort.

Det inventerade området består av skogsdungar och gräsmarker i och runt ett skidcentrum. I norra delen av inventeringsområdet finns ett par tämligen artrika gräsmarker i skidbackarna. I mellersta och södra delen finns skogsdungar av varierande storlek, med äldre barrträd och lövträd som asp, björk och gråal. I området finns även ett par bäckar. Under inventeringen identifierades sex naturvärdesobjekt i området. En näringsrik granskog som har högt naturvärde (naturvärdesklass 2), och en gräsmark, tre skogsdungar och en bäck som har påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3).

Bakgrund

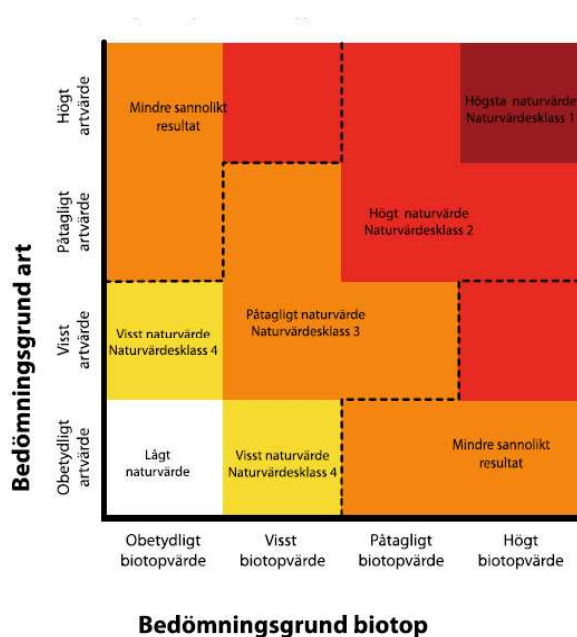
Åre kommun har ett pågående planprogramsarbete i Björnen centrum i Åre. Syftet med planprogrammet är att utreda förutsättningarna för att skapa ett tydligare centrum för Björnens centrum genom förtätning med nya bostäder, restauranger, butiker och annan service. Åre kommun har beställt en naturvärdesinventering av Naturföretaget som underlag för planprogrammet.

Metodik

Naturvärdesinventering

Området inventerades den 18 augusti 2021. Inventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Inventeringen utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad Medel, och med tilläggen Naturvärdesklass 4 och Detaljerad redovisning av artförekomst.

Syftet med naturvärdesinventering är att identifiera områden (naturvärdesobjekt) som är av positiv betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesobjekt som hittas inom inventeringsområdet avgränsas, beskrivs i text och deras naturvärdesklass bedöms. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

Figur 1. Matris ur svensk standard för NVI, som visar hur utfallet för artvärde respektive biotopvärde leder till en viss naturvärdesklass.

Naturvärdesbedömningen resulterar i antingen lågt naturvärde (områden av ingen eller ringa betydelse för biologisk mångfald) eller någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av t.ex. Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, Våtmarksinventeringens klass 1 och 2 och skogsbrukets klass Urvatten.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, Våtmarksinventeringens klass 3 och 4 och skogsbrukets klass Naturvatten.

Klass 4. Visst naturvärde: Området behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Naturvårdsarter

är ett samlingsbegrepp för arter som är särskilt skyddsvärda eller indikerar områden med höga naturvärden. I begreppet ingår bl.a. rödlistade arter, signalarter, skyddade arter och typiska arter.

Rödlistade arter

Arter som bedöms löpa risk att försvinna ur landet.

Signalarter

Arter som med sin närvaro indikerar att ett område har höga naturvärden. Frekvens och kombination av signalarter kan dessutom förstärka eller ge ytterligare information om områdets naturvärdeskvalitet.

Skyddade arter

Fridlysta arter eller arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv.

Typiska arter

Arter som indikerar bevarandestatus för olika N2000-naturtyper.

Figur 2. Definition av begreppet naturvårdsarter.

Bedömning av Natura 2000-naturtyp

I naturvärdesinventering enligt svensk standard ingår att bedöma om inventeringsobjekt innehåller biotoper av s.k. Natura 2000-naturtyp, utifrån naturlighetskriterier enligt Naturvårdsverkets vägledning för respektive naturtyp. Förekomst av en naturtyp som är hotad (på nationell eller internationell nivå) innebär alltid att objektet i fråga har ett Högt naturvärde.

Datainsamling

Insamlade fältuppgifter registreras med hjälp av appen Collector for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritas in i appen, och synkroniseras direkt in i ArcGIS. Registrerat data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, t.ex. som shapefiler. Noggrannheten är ca 5-10 m. Det koordinatsystem som används är Sweref 99 TM.

Rapportering av arter

Alla naturvårdsintressanta arter rapporteras in till Artportalen. Rödlistade och skyddade arter rapporteras med en koordinat för varje förekomst, med undantag för om många förekomster av samma art finns inom samma naturvärdesobjekt. Övriga naturvårdsintressanta arter rapporteras normalt bara med en koordinat per naturvärdesobjekt som de förekommer i.

Arter inom Artskyddsförordningen

Arter som omfattas av juridiskt skydd enligt Artskyddsförordning (SFS 2007:845) tas upp under rubriken Skyddade och fridlysta arter. Där sammanfattas vilka skyddade arter som har påträffats i området, och vad fynden kan innebära vid en eventuell exploatering.

Främmande invasiva arter

Om främmande invasiva arter påträffas under inventeringen redovisas detta under rubriken Områdets naturvärden.

Förstudie

Fynd av arter från området har inhämtats från ArtDatabanken. Uppgifter om naturvärden och områdesskydd har inhämtats från Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor och Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur.

Osäkerhet i bedömningen

Inventeringen är en naturvärdesinventering med detaljeringsgrad medel, ingen artgrupp har inventerats detaljerat.

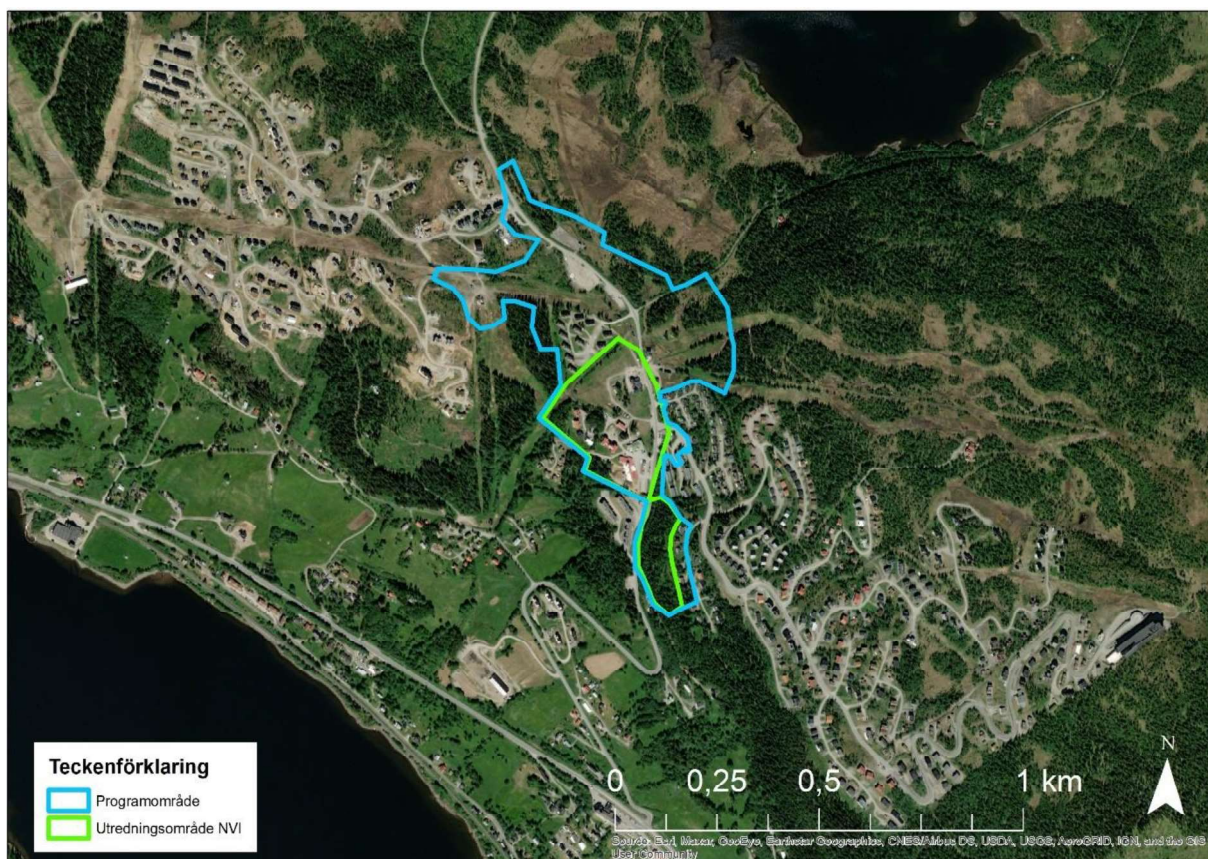
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden

Övergripande beskrivning

Planprogramområdet är ca 28 hektar stort. Delar av området har inventerats av Naturföretaget tidigare (Hellkvist 2020, Lundkvist 2020). Det område som återstod att inventera och som presenteras i denna rapport är ca 9,5 hektar stort. Stickprov gjordes även i andra delar av planprogramområdet som inte klassats som naturvärdesobjekt tidigare, för att säkerställa att alla delar av planprogramområdet ska ha ingått i någon av inventeringarna.

Inventeringsområdet består av skogsdungar och gräsmarker i och runt ett skidcentrum. I norra delen av inventeringsområdet finns ett par tämligen artrika gräsmarker i skidbackarna. I mellersta och södra delen finns skogsdungar av varierande storlek, med äldre barrträd och lövträd som asp, björk och gråal.

Området berörs av två riksintressen för friluftsliv: Sylarna-Vålådalen-Helags, samt Rörligt friluftsliv Fjällvärlden i Jämtlands län. Området berörs även delvis av strandskydd. I övrigt berörs området inte av några riksintressen som är av betydelse för naturvärden knutna till naturliga eller kulturpåverkade naturmiljöer. Området berörs heller inte av något områdesskydd eller av nyckelbiotoper eller naturvärdesobjekt.

Figur 3. Översiktskarta som visar inventeringsområdets och planprogramområdets läge i omgivningen.

Områdets naturvärden

Trots att området är en ganska exploaterad plats med byggnader, skidbackar och mountainbikecykling på sommaren, finns här gott om naturvärden. I flera av skogsdungarna i området finns gamla granar, och alla skogsdungar är lövrika. Fältskiktet är örtrikt, med flera skogliga signalarter. Det största skogsbeståndet längst söderut i inventeringsområdet är mest värdefullt (naturvärdesklass 2), där hittades bland annat de rödlistade arterna granticka och ullticka, och där finns gott om död ved och rörligt markvatten.

I norra delen av inventeringsområdet finns gräsmarker som bedömdes som naturvärdesklass 3. Det är öppna hävdade kalkrika gräsmarker där det växer bland annat fältgentiana, höskallra, rosettjungfrulin och vildlin. Eventuellt kunde ännu fler arter ha hittats om ytterligare ett besök hade gjorts tidigare under växtsäsongen.

Fynd av naturvårdsarter

Under inventeringen hittades en ganska stor mängd naturvårdsarter knutna till skog, däribland ullticka, granticka, nordisk stormhatt, torta och ormbär (tabell 1). Även i gräsmarkerna påträffades flera naturvårdsarter.

På Artportalen finns även några andra artfynd från 2000-talet. Det rör skogshare (rödlistad som nära hotad, NT) och ett antal fåglar, och fynden har låg noggrannhet och innebär (åtminstone i de flesta fall) inte att dessa arter häckar där. Totalt finns fynd av tio fågelarter som är rödlistade eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1. Talltita och svartvit flugsnappare har noterats som födosökande, tornseglare, fiskmåss och storlom som förbiflygande, spillkråka, kråka och hussvala med lockläte/övriga läten, samt björktrast och rödvingetrast som stationära.

Tabell 1. Naturvårdsarter som påträffades i området under inventeringen. Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2020, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS) eller ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB), skyddade arter: arter som är skyddade enligt Artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus.

Artnamn	Rödlista 2020	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Kärlväxter					
Brudborste		X		X	Signalart ÄoB, typisk art för 9050 m.fl. habitat
Ekbräken				X	Typisk art för 9050
Fläcknycklar		X	X		Signalart ÄoB, fridlyst enl. 8 § Artskyddsförordningen
Fältgentiana	EN	X		X	Signalart ÄoB, typisk art för flera gräsmarkshabitat
Gullbräcka				X	Typisk art för 3220
Höskallra		X			Signalart ÄoB
Lila ögontröst		X			Signalart ÄoB
Linnea				X	Typisk art för 9010
Liten blåklocka				X	Typisk art för flera gräsmarkshabitat
Kransrams		X			Signalart SKS
Käringtand				X	Typisk art för 6210
Nordisk stormhatt		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9050
Ormbär		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9050
Ormrot		X		X	Signalart ÄoB, typisk art för flera gräsmarkshabitat
Prästkrage		X			Signalart ÄoB
Revlummer			X		Fridlyst enl. 9 § Artskyddsförordningen
Rosettjungfrulin		X			Signalart ÄoB
Rödkämpar		X		X	Signalart ÄoB, typisk art för flera gräsmarkshabitat
Slätterblomma		X		X	Signalart ÄoB, typisk art för flera gräsmarkshabitat
Torta		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9050
Vildlin		X			Signalart ÄoB
Ögonpyrola		X		X	Signalart SKS, typisk art för 9010
Lavar					
Skinnlav		X			Signalart SKS
Svampar					
Granticka	NT	X			Signalart SKS
<i>Ramaria</i> sp.		X			Signalart SKS, kunde ej bestämmas till artnivå i fält
Ullticka	NT	X		X	Signalart SKS, typisk art för 9010 och 9050

Skyddade och fridlysta arter

Dokumenterad förekomst

I området påträffades två skyddade arter under inventeringen: fläcknycklar och revlummer (tabell 1). Fläcknycklar sågs i den öppna gräsmarken i skidcentrumet, och revlummer växer i flera av skogsdungarna. Båda arterna är vanliga i regionen, och deras växtplatser här är inte speciellt skyddsvärda eller optimala. Därför bör en eventuell exploatering här inte påverka arternas bevarandestatus.

Trolig förekomst

I området är skogshare och tio fågelarter som är rödlistade eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 påträffade tidigare. Alla fynden har låg noggrannhet på koordinaterna, och inga säkra häckningskriterier har angivits för någon av fågelarterna. Vissa var bara förbiflygande, men av de påträffade arterna skulle ändå talltita, svartvit flugsnappare, spillkråka, kråka, björktrast och rödvingetrast kunna vara mer stationära i området och eventuellt kunna ha revir här eller precis i närheten. Skogsdungarna i det inventerade området är dock små, och det finns större skogar runtomkring som troligtvis borde vara viktigare för arterna. Alla de påträffade arterna är dessutom vanliga, trots sin rödlistning. Den viktigaste delen av inventeringsområdet för både fåglar och skogshare borde vara naturvärdesobjekt 6, där det finns äldre skog med stort lövinslag, med död ved åt spillkråkan. Inga spår av skogshare eller t.ex. spillkråkehack sågs dock här vid naturvärdesinventeringen.

Beskrivning av naturvärdesobjekt

Inom området identifierades sex naturvärdesobjekt. För kartor över de olika objekten, se Bilaga 1–2. Här nedan beskrivs objekten i text och bild.

1. Rätad bäck

Figur 4. Rätad bäck.

Beskrivning

Rätat vattendrag eller dike, botten består mest av sten. Dikeskanterna har intressanta gräsmarksarter som slåtterblomma, prästkrage och lila ögontröst samt höskallra. Hela diket är ca 3–4 meter brett och vattenfåran är ca 0,5 meter bred. En del av vattenfåran är skuggad av granar.

Naturvårdsarter

Gullbräcka, höskallra, lila ögontröst, prästkrage, slåtterblomma

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde med avseende på rinnande vatten, stenig botten och kanter med varierad vegetation. Artvärdet klassades som Visst artvärde, med avseende på att fyra naturvårdsarter påträffades.

Natura 2000-naturtyp

-

2. Öppen gräsmark

Figur 5. Del av den öppna gräsmarken.

Beskrivning

Objektet består av gräsmark som används för skid- och cykelåkning. Det är oftast ganska rikt med höskallra, käringtand och lila ögontröst. Det finns även mindre fläckar med fältgentiana, slätterblomma, rosettjungfrulin och vildlin, vilket är arter som påvisar kalk i marken.

Naturvårdsarter

Brudborste, fläcknycklar, fältgentiana, höskallra, käringtand, lila ögontröst, prästkrage, rosettjungfrulin, slätterblomma, vildlin

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde med avseende på att det är en öppen gräsmark, men att den är ganska sliten och att arterna därför förekommer fläckvis. Artvärdet bedömdes som Påtagligt eftersom det fanns ett ganska stort antal naturvårdsarter, varav några är goda indikatorer på naturvärden. Eventuellt kunde fler naturvårdsarter ha påträffats om ett besök hade gjorts tidigt under växtsäsongen också, vilket i så fall kunde ha höjt naturvärdesklassen.

Natura 2000-naturtyp

-

3. Granskog

Figur 6. Del av granskogen.

Beskrivning

Ett litet bestånd med näringsrik granskog som är relativt orörd, ett mindre vattendrag går in igenom skogen i nordvästra hörnet och löper ut i östra kanten. I fältskiktet finns det stora bestånd av torta och revlumner, men även nordisk stormhatt, ekbräken och linnea. Granarna är olikåldriga, med ett inslag av gamla granar i 170–180-årsåldern. Nere i södra delen finns det tämligen allmänt med lågor och lågakontinuitet. Det finns även en del björk och rönn.

Naturvårdsarter

Brudborste, ekbräken, linnea, nordisk stormhatt, revlumner, torta

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde med avseende på gamla granar, död ved och orördhet i delar av beståndet. Artvärdet bedömdes som Visst eftersom det fanns flera naturvårdsarter, men ingen med riktigt högt indikatorvärde, och bara några få fanns i större bestånd.

Natura 2000-naturtyp

-

4. Lövrik blandskog

Figur 7. Lövrik blandskog med aspar.

Beskrivning

En mindre dunge bakom ett hus, med äldre granar, asp och rönn. Fältskiktet består av blåbärsris, men det finns även torta, nordisk stormhatt och ekbräken samt ett större bestånd av revlummer. En äldre asp med skinnlav står i kanten mot vägen. I södra brynet växer några signalarter för gräsmarker.

Naturvårdsarter

Brudborste, ekbräken, höskallra, lila ögontröst, nordisk stormhatt, prästkrage, revlummer, skinnlav, slätterblomma, torta

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde med avseende på att det är ett litet bestånd med äldre granar och medelålders aspar. Artvärdet bedömdes som Visst, med avseende på att flera naturvårdsarter påträffades i objektet, men några av dem växte bara i södra kanten, och det var främst bara revlummer som fanns i större mängd.

Natura 2000-naturtyp

-

5. Blandskog

Figur 8. Blandskog med stora bestånd av högrörter.

Beskrivning

Glest olikåldrigt granbestånd med stort inslag av löv i form av yngre björk, rönn och gråal. Beståndet är påverkat av avverkning och jordmassor. Det finns sparsamt med död ved, bl.a. några grantorrakor. Fältskiktet består mest av högrörter.

Naturvårdsarter

Kransrams, nordisk stormhatt, ormbär, revlummer, torta

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde med avseende på äldre granar och stort lövinslag, men att beståndet är påverkat av avverkning och jordmassor från aktiviteter runtom området. Artvärdet bedömdes som Visst, eftersom några naturvårdsarter påträffades, med ganska lågt signalvärde, men torta i livskraftigt bestånd.

Natura 2000-naturtyp

-

6. Näringsrik granskog

Figur 9. Västsluttande näringsrik granskog.

Beskrivning

120-årig granskog i en västsluttning, med översilade stråk rika på mossor och örter. Fältskiktet i objektet domineras dels av högorter som torta och nordisk stormhatt, dels av lågorter med framförallt ekbräken, ekorrhår och harsyra men även bl.a. ormbär. Kransmossa indikerar kalkpåverkan i delar av området. Ett stort lövinslag finns, med främst äldre björk, men även gråal och yngre rönn. Det finns tämligen allmänt med död ved, men ganska mycket av det är vindfällen. Ullticka hittades på några lågor, och granticka på en gran, eventuellt kan mer vedsvampar finnas. I norra delen slingrar sig en liten stenig bäck nedför sluttningen. Mot vägen växer en ridå med yngre träd. Gamla granar saknas till största delen, och det finns spår av en avverkning i äldre tid i form av helt överväxta mossiga stubbar. Döda enbuskar vittnar om att skogen kan ha varit öppnare förr.

Naturvårdsarter

Brudborste, ekbräken, granticka, linnea, nordisk stormhatt, ormbär, ormrot, *Ramaria* sp., revlumner, torta, ullticka, ögonpyrola

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på ett Högt biotopvärde med avseende på översilning, gott om död ved, äldre träd, bäck, lövinslag, m.fl. andra faktorer som gör att området uppfyller kriterierna för naturtypen näringsrik granskog trots att det är ont om riktigt gamla granar. Artvärdet bedömdes som Påtagligt med avseende på att ett ganska stort antal naturvårdsarter förekommer, men flera av dem bara i små förekomster och inga riktigt goda signalarter. Eventuellt kan både fler ved- och marksvampar finnas, besöket gjordes innan svampsäsongen riktigt kommit igång.

Natura 2000-naturtyp

Näringsrik granskog

Källor

Litteratur

- ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hellkvist, E. 2020. Naturvärdesinventering av Åredalen, Åre kommun. Naturföretaget.
- Jordbruksverket 2017. Ängs- och betesmarksinventeringen – Metodik för inventering från och med 2016. Jordbruksverket, Rapport 2017:9.
- Lundkvist, S. 2020. Naturvärdesinventering på förstudienivå av Åredalen, Åre kommun. Naturföretaget.
- Nitare, J. 2000. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Jönköping, Skogsstyrelsens förlag.
- Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Teknisk rapport SIS-TR 199001.
- Strand, M., Aronsson, M. & Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista. ArtDatabanken Rapporterar 21. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Databaser

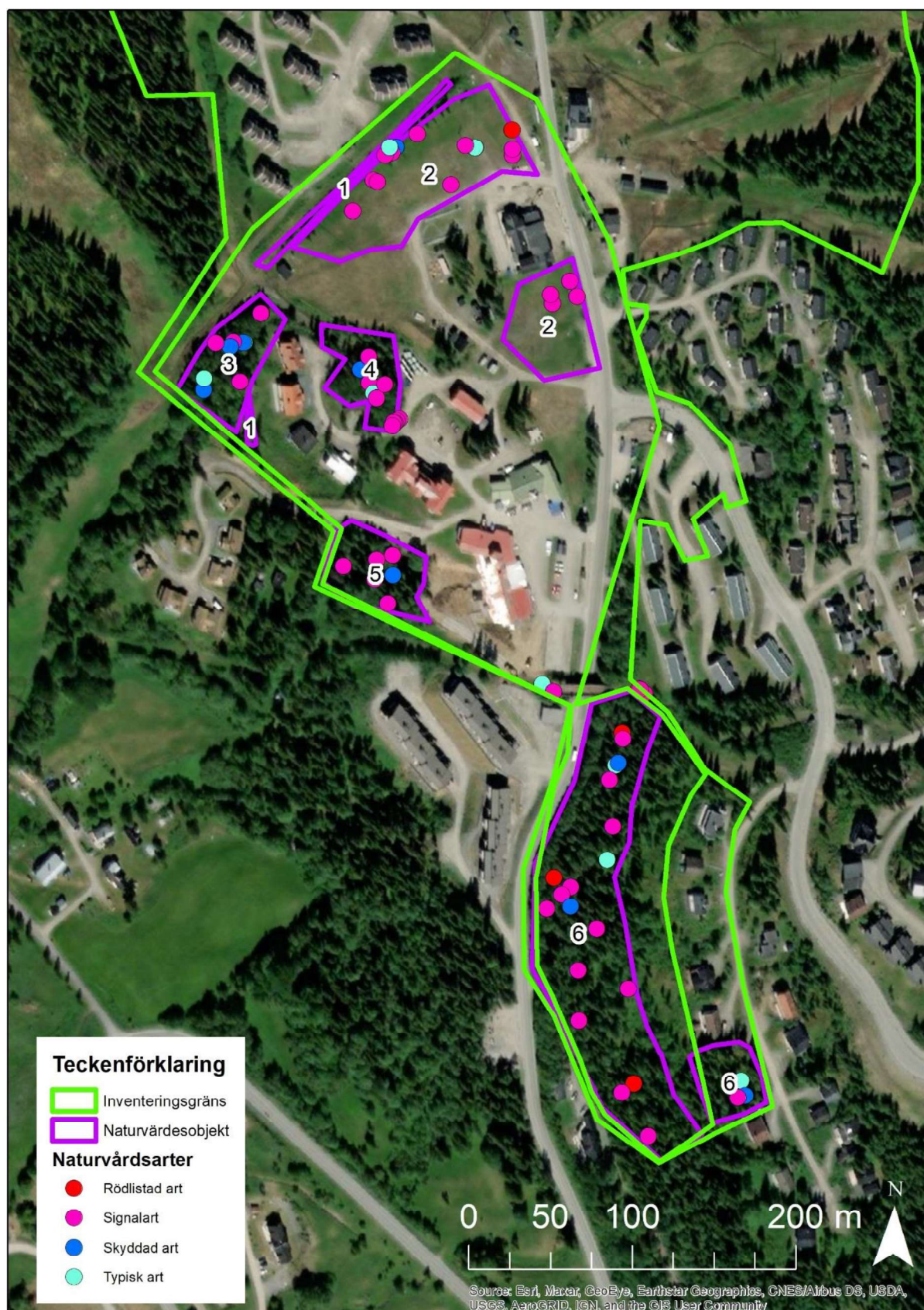
- ArtDatabanken. Uttag ur Artportalen och Obsdatabasen (2021-08-20)
- ArtDatabanken. www.artfakta.artdatabanken.se (2021-08-25)
- Artskyddsförordning (SFS 2007:845). [http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/ Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning-/Fridlysta-arter/](http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning-/Fridlysta-arter/)
- Naturvårdsverket. Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2021-08-24)
- Skogsstyrelsen. Skogens Pärlor. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/> (2021-07-14)

Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt

Figur 1. Kartbild över inventeringsområdet med avgränsade naturvärdesobjekt färglagda efter bedömt naturvärde enligt klassningen i SIS-standarden. 1= Högsta, 2= Högt, 3= Påtagligt, 4=Visst.

Bilaga 2. Karta över artfynd

Figur 1. Kartbild över områdets naturvärdesobjekt med numrering enligt samma ordning som i områdesbeskrivningen. Här syns även fynden av naturvårdsarter som gjordes under inventeringarna kategoriserade efter typ av naturvårdsart.

PM Konsekvensbedömning för exploatering i Björnen centrum (version 1)

Åre kommun

Bakgrund

Åre kommun utreder området kring Björnen centrum för utveckling av fritidsbebyggelse.

Som en del i planarbetet behöver naturvärden utredas på platsen. På uppdrag av kommunen utförde Naturföretaget en naturvärdesinventering i området under 2021 då delar av utredningsområdet avgränsades som naturvärdesobjekt och därmed bedömdes innehålla naturvärden av olika grad. Inom området fanns både gräsmarker, bäckar och skogsdungar som visade sig innehålla naturvärden och fynd av flertalet naturvårdsarter gjordes. Som tillägg till inventeringen har Naturföretaget gjort en konsekvensbedömning av hur naturvärdena skulle påverkas om området exploaterades.

Beskrivning av området

Området som utreds består av skogsdungar och gräsmarker i och runt ett skidcentrum. I norra delen av området finns ett par tämligen artrika gräsmarker i skidbackarna. I mellersta och södra delen finns skogsdungar av varierande storlek, med äldre barrträd och lövträd som asp, björk och gråal. Av de sex naturvärdesobjekt som avgränsades under naturvärdesinventeringen (figur 1) bedömdes samtliga minst hysa påtagliga naturvärden och ett av dem innehöll höga sådana (objekt 6). Objektet med högt naturvärde utgörs av näringsrik granskog som har biotopkvalitéer som rörligt markvatten och god tillgång på död ved.

Figur 1. Översiktskarta som visar området som inventerades 2021 med avgränsade naturvärdesobjekt. Klassningen av naturvärde är enligt SIS standard (SS 199000:2014), där klass 3 representerar påtagliga naturvärden och klass 2 representerar höga naturvärden.

Konsekvensbedömning

Då ingen exploateringsskiss fanns tillgänglig vid tidpunkten för denna utredning så har bedömningarna gjorts utifrån ett scenario där hela området skulle exploateras och således all naturmark tas i anspråk för anläggningar, byggnader eller dylikt. Ett sådant scenario är osannolikt i praktiken men kan ge en övergripande bild över konsekvenserna vid en större exploatering.

Inom området finns olika typer av naturmark; från relativt orörd natur som främst formas av naturliga processer till mänskligt skapade miljöer. Typerna av naturmark kan i olika grad påverkas av en exploatering. Generellt gäller att de miljöer där mänskliga aktiviteter bedrivs aktivt påverkas negativt i lägre grad än de som i nuläget lämnas orörda. Där människor rör sig finns påverkan i form av störning och slitage som begränsar eller ger förutsättningar för naturvärden. Störning i form av ljud eller fysisk närvaro gör att störningskänsliga och skygga arter inte trivs. Människans slitage eller markanvändning kan ibland ge upphov till att naturvärden skapas, t.ex. i gräsmarkerna i skidbackarna som hålls öppna på grund av mänsklig användning och därför gör att konkurrenssvaga arter som kräver ständig störning förekommer där. I dessa gräsmarker bör den negativa påverkan från en exploatering för att utveckla fritidsbebyggelsen sannolikt vara liten förutsatt att skidanläggningarna finns kvar och inte ersätts med annan bebyggelse. Detta gäller även för det rätade vattendraget (objekt 1) som rinner ned för en av backarna. Naturvärdena längs vattendraget utgörs främst av flora som gynnas av att närmiljön hålls öppen.

I skogsdungarna i området gäller dock andra förutsättningar. Dessa utsätts inte i lika stor grad av mänsklig påverkan i nuläget förutom i form av störning från mänsklig närvaro samt ljud- och ljusstörning från bland annat vägar, anläggningar och byggnader. Skogsdungarnas naturvärden gynnas av att de får utvecklas fritt och att inga ingrepp görs i dem. Om skogarna exploaterades skulle alla deras naturvärden gå förlorade och alla arter som är anpassade till att leva där skulle försvinna då miljön skulle upphöra att vara skogsmark.

Inom området har fyra olika skogstyper identifierats: blandskog (objekt 5), lövrik blandskog (objekt 4), granskog (objekt 3) och näringsrik granskog (objekt 6). Av dessa bedömdes blandskogarna och granskogen uppnå naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och den näringsrika granskogen bedömdes uppnå naturvärdesklass 2 (høgt naturvärde). Alla de tre objekten som bedömts hysa påtagliga naturvärden utgörs av små skogsdungar som till största del är omgivna av bebyggelse eller öppen mark och ligger därmed delvis eller helt isolerade från annan skog. Deras storlek gör även att hela dungarna påverkas av kantonseffekter, d.v.s. effekter som uppkommer i kantonen mot andra miljöer än skogsbiotopen i fråga. Effekterna kan bland annat vara en högre grad av exponering från sol och väderförhållanden. I kantzoner, där två olika naturtyper möts kan förvisso artrikedom finnas då arter från båda naturtyperna kan förekomma inom zonen men oftast gäller det generalistarter som kan nyttja olika miljöer. De arter som är mer specialiserade och kräver förhållanden som bildas i skogen innanför kantonen är inte lika tåliga för att klara den exponering som finns i skogens utkanter. Små områden påverkas i större grad av kantonseffekter då andelen av områdets yta som berörs av effekterna ökar ju mindre området är. Detta gör att många nischer inte kan uppfyllas inom små, isolerade skogsområden och att artrikedomen generellt är lägre än i större skogar.

Det skogsbestånd som bedömts uppnå naturvärdesklass 2 som innehåller höga naturvärden (objekt 6) utgörs dock av ett större område med skog som dessutom ingår i ett sammanhängande skogsområde som fortsätter långt utanför utredningsområdets gränser. Här är kantzonerna mindre påtagliga i området då en mindre andel av skogens yta berörs. Graden av störning är ändå sannolikt relativt hög då det går vägar både på den östra och västra sidan om skogen. Sammantaget finns bättre förutsättningar för artrikedom inom denna skog vilket styrks av fynden av bland annat ullticka och granticka som gjordes under inventeringen i augusti. Inom skogen observerade man relativt stora mängder död ved och även kontinuitet av lågor. Lågakontinuitet är en företeelse som uppkommer över lång tid och innebär att det länge har funnits döda, liggande träd i olika nedbrytningsfaser och att tillgången på dessa har varit mer eller mindre konstant. Lågakontinuitet är en naturskogskvalité som är sällsynt i skogslandskapet på grund av modernt skogsbruk då död ved sällan tillåts bildas i större mängder och ofta städas bort. Arter som granticka och ullticka signalerar att tillgången på död ved är god då de är arter som vanligtvis påträffas i naturskogar med lågakontinuitet. Att skogen bedömts uppnå naturvärdesklass 2 innebär att den bedömts ha stor positiv betydelse för biologisk mångfald på regional och nationell nivå. Naturvärdesklass 2 är jämförbara med Skogsstyrelsens nyckelbiotoper.

Landskapet kring utredningsområdet består av en blandning av bebyggelse och naturmark som till stor del utgörs av skog. Området kring Björnen centrum har sett en stor förändring under de senaste 50 åren efter skidanläggningens tillkomst och efterföljande fjällstugor och vägar. Innan utgjordes området av ett utbrett skogsområde (Skogsstyrelsen 2021). De skogsdungar som beskrivs i denna rapport är fragment av det tidigare skogsområdet och utgör de kvarvarande bitarna av skogen som lämnats mellan bebyggelsen. En exploatering inom det område som denna

utredning berör skulle därmed inte innebära den största förändringen av naturmiljön som trakten sett utan snarare vara en påbyggnad på tidigare exploateringar och innebära att mer skog ersätts med bebyggelse. Detta innebär dock inte att exploaterings konsekvenser skulle förmildras för den natur som går förlorad. Snarare bör man betrakta fragmenten av skog som finns kvar i området som ännu mer betydelsefull då de innehåller spår av den flora och fauna som tidigare var utbredd i området. En exploatering av skogsmiljöer inom området skulle innebära att skogsdungarna inte längre blir tillgängliga för förflyttning eller tillfälligt uppehälle för rörliga arter som bland annat fåglar och däggdjur. Exploateringen skulle också bidra till att skogslevande arter får svårare att sprida sig genom landskapet då tillgången på skogsmark minskar.

Konsekvensen för en total exploatering av området blir svår att kompensera för ur naturvårdessynpunkt då mycket av de naturvärden som finns har bildats över århundraden och kan inte återskapas inom en överskådlig framtid. Förlusten av äldre skog med död ved som den skog i objekt 6 gör dessutom att betydelsen av liknande biotoper i närheten ökar. Det finns en del gamla granskogar med liknande kvalitéer i Åredalen (Hellkvist 2020). Alldeles norr om Björnen centrum finns ett relativt stort område med näringsrik granskog och österut finns flertalet mindre bestånd av liknande karaktär. Idag sprider sig sannolikt en del arter mellan dessa och de skogar som berörs i denna utredning. Det är bra med en god tillgång på biotoper som liknar varandra inom landskapet för att det ska finnas förutsättningar för spridning och buffert för att klara eventuella förluster av enskilda bestånd vid stora ingrepp från människan eller vid katastrofer som t.ex. brand. Förlusten av varje enskilt bestånd innebär att de bestånd som blir kvar blir mer sällsynta och således mer betydelsefulla för den biologiska mångfalden.

Med en uppskattningsvis relativt god tillgång på näringsrika granskogar av äldre typ inom trakten skulle en exploatering inom utredningsområdet troligen inte leda till en större förlust av biologisk mångfald sett ur ett landskapsperspektiv. Denna bedömning grundas dock på resultatet från Naturforetagets inventering av Åredalen 2020 som bara täcker in delar av trakten. I den senaste nationella naturtypskarteringen för marktäckedata (Naturvårdsverket 2018) går det att se att en stor del av Åredalen och det kringliggande landskapet utgörs av granskog. Det går dock inte att säga något om ålder eller naturvärde för dessa granskogar och det skulle behövas mer kunskap om dem för att göra en säkrare bedömning. Om det skulle vara så att objekt 6 har liten betydelse för naturvärden knutna till granskogar på landskapsnivå så innebär en exploatering av den inte någon större påverkan på traktens biologiska mångfald. Även om biotopen som finns inom objekt 6 skulle vara vanlig i trakten så finns det ett tryck från skogsbruket och många liknande skogar eller bestånd som har potential att utveckla liknande värden i närområdet kan komma att avverkas. Skogar inom tätorter har därför möjlighet att utgöra viktiga utposter för höga naturvärden då virkesproduktion sällan är ett mål för dessa bestånd.

Det går dock att fortsätta att utveckla fritidsbebyggelsen och samtidigt bevara en del av områdets naturvärden men det kräver att delar av skogsbestånden bevaras. Ett scenario där all naturmark tas i anspråk är således inte möjligt för att bevara skogliga naturvärden. Om bebyggelse och vägar vid exploateringen placeras med hänsyn till naturvärdena finns goda förutsättningar för att bevara biologisk mångfald i området både på lokal nivå och ur ett landskapsperspektiv. Vid ianspråktagande av skogsmark bör skogsmark med de lägsta naturvärdena inom området väljas i första hand, i det här fallet de mindre skogsdungarna som bedömdes hysa påtagliga naturvärden. Objekt 6, den näringsrika granskogen i syd med höga naturvärden, skulle med fördel lämnas helt. En risk med att exploatera delar av den näringsrika granskogen är att skogen fragmenteras eller minskar till ytan och således påverkas i större utsträckning av kantzon effekter så som de mindre skogsdungarna gör idag. Det hade därför varit att föredra att fokusera exploateringen vid skogsdungarna som redan är mer påverkade av störning och som inte rymmer lika många nischer istället för att sprida ut exploateringen och således öka påverkan på naturvärdena inom flera skogsbestånd.

Källor

Hellkvist, E. 2020. Naturvärdesinventering av Åredalen 2020. Naturföretaget.

Naturvårdsverket. Skyddad natur. <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2021-10-26)

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.

Sallmén, N. Ring, K. 2021. Naturvärdesinventering av Björnen centrum 2021. Naturföretaget.

SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014.

SLU. Artfakta.se. www.artfakta.se (2021-10-26)

SLU. Artportalen. www.artportalen.se (2021-10-26)

Skogsstyrelsen. Skogliga grunddata. <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/?startapp=skogligagrunddata> (2021-10-26)

PM upprättat av: Johan Kjetselberg, Naturföretaget